

KS. KAMIL ZADROŻNY
CZĘSTOCHOWA

WIARA DZIEWICY MARYI W ŚWIETLE POSOBOROWEJ REFLEKSJI KOŚCIOŁA

Refleksja nad miejscem Maryi w historii zbawienia prowadzi do zatrzymania się nad Jej wiarą. Najświętsza Maryja Panna bowiem „z wolną wiarą i posłuszeństwem czynnie współpracowała w dziele zbawienia ludzkiego”¹. „Kościół – jak uczy *Katechizm Kościoła Katolickiego* – czci w Maryi najczystsze wypełnienie wiary”².

W liście apostolskim *Tertio millennio adveniente* św. Jan Paweł II Kościołowi zbliżającemu się do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 przypominał, iż „Maryja (...) zawsze wskazuje na swego Bożego Syna i staje się dla wszystkich wierzących *wzorem wiary* autentycznie przeżytej”³. Stwierdzenie to jest niejako przedłużeniem prawdy wyrażonej już w konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* II Soboru Watykańskiego o pielgrzymowaniu Maryi w wierze⁴.

Temat wiary Matki Jezusa w posoborowej refleksji Kościoła jest wciąż aktualny i podejmowany w różnych kontekstach. Kontekstami tymi są nimi między innymi wiara pielgrzymującej wspólnoty Kościoła, Eucharystia, słuchanie słowa Bożego, a także relacja między wiarą a rozumem. W niniejszym artykule spojrzymy na te tematy w sposób globalny i syntetyczny.

1. Wiara Maryi a pielgrzymowanie Kościoła przez wiarę

Matka Jezusa będąc wzorem i typem Kościoła przoduje mu także w wierze⁵. Dokumentem współczesnego magisterium Kościoła, który podejmuje ten temat jest

¹ Sobór Watykański II, konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (dalej LG) 56.

² *Katechizm Kościoła Katolickiego* (dalej KKK) 149.

³ Jan Paweł II, list apostolski *Tertio millennio adveniente* (dalej TMA) 43.

⁴ LG 58. Por. C. Militello, *Mariologia*, Casale Monferrato 1991, s. 97-98.

⁵ Por. K. Kowalik, *Wiara. Modlitwa. Życie. Maryja wzorem chrześcijanina*, „Seminare” 18 (2002), s. 31-40; G. Bartosik, *Maryja jako nasz wzór w porządku wiary, miłości i doskonałego zjednoczenia z Chrystusem* (KK 63), [w:] Tenże (red.), *Maryjny kształt świadectwa*, Częstochowa 2012, s. 13-25.

między innymi encyklika św. Jana Pawła II *Redemptoris Mater* (25.03.1987). W sposób globalny przeanalizowana została w niej wiara Niewiasty, która w „pełni czasu” (por. Ga 4, 4) została wezwana do wejścia we współpracę z Trójjedynym Bogiem. Kontekstem papieskich rozważań jest obecność Matki Zbawiciela w życiu pielgrzymującego Kościoła, a kluczem dla zrozumienia myśli mariologicznej św. Jana Pawła II wyrażonej w *Redemptoris Mater* jest temat wiary Matki Pana⁶.

Według papieża istotne jest zwrócenie uwagi na zakorzenienie wiary Maryi w wierze narodu wybranego. Jej wiara jest wypełnieniem wiary Izraela. Dlatego też w swoim mariologicznym wykładzie Jan Paweł II porównuje wiarę Maryi do wiary Abrahama. Papież przywołuje także wątki teologii Pawłowej. W 14 numerze *Redemptoris Mater* Ojciec święty zaznacza, że „wiara Maryi przyrównywana bywa do wiary Abrahama, którego Apostoł nazywa «ojcem naszej wiary» (por. Rz 4, 12). W zbawczej ekonomii Objawienia Bożego wiara Abrahama stanowi początek Starego Przymierza, wiara Maryi przy zwiastowaniu daje początek Przymierzu Nowemu. Podobnie też, jak Abraham «wbrew nadziei uwierzył nadziei, że stanie się ojcem wielu narodów» (Rz 4, 18), tak Maryja, która przy zwiastowaniu wyznaje swoje dziewictwo («Jakże się to stanie, skoro nie znam męża?»), uwierzyła, że z mocy Najwyższego, za sprawą Ducha Świętego, stanie się Matką Syna Bożego zgodnie z objawieniem anioła: «Święte, które się narodzi, będzie nazwane Synem Bożym» (Łk 1, 35)”⁷. Komentując ten wątek maryjnej encykliki kardynał Joseph Ratzinger zauważa, że „podobnie jak u Abrahama, tak i u Niej [Maryi] wiara jest zaufaniem Bogu i posłuszeństwem wobec Niego okazywanym również na ciemnej drodze. Jest zapomnieniem o sobie, powierzeniem się i oddaniem prawdzie i Bogu. W ten sposób wiara jest w półcieniu niezbadanych dróg Bożych upodobnieniem się do Niego”⁸. Maryja znajduje się w centrum historii wiary swojego narodu i niesie ją w sobie jako święta reszta Izraela, co więcej w Niej owa historia wypełnia się⁹. Najświętsza Maryja Panna jest więc córką Abrahama, która wprowadzona zostaje w misterium zbawienia i odkupienia rodzaju ludzkiego w sposób, który przewyższa wszelkie dotychczasowe obietnice i interwencje Boga w historię człowieka¹⁰.

Wartym podkreślenia jest fakt, iż encyklika *Redemptoris Mater* wskazuje ponadto na swoistego rodzaju etapy w wierze Maryi. „Jeśli chodzi o wiarę Maryi oczekującej Chrystusa – uczy św. Jan Paweł II - zwiastowanie jest z pewnością momentem

⁶ Por. R. Kuczer, *Maryja wzorem wiary, nadziei i miłości w nauczaniu Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 3-4, s. 85-173.

⁷ Jan Paweł II, encyklika *Redemptoris Mater* (dalej RM) 14.

⁸ J. Ratzinger, H. Urs von Balthasar, *Maryja w tajemnicy Kościoła*, tłum. W. Szymona, Kraków 2007, s. 42.

⁹ Por. G. Greshake, *Maria – Ecclesia. Prospettive di una teologia e una prassi ecclesiale fondata in senso mariano*, Brescia 2017, s. 399-405.

¹⁰ Por. R. J. Abramek, *Wiara Maryi a wiara Abrahama*, [w:] S. Grzybek (red.), *Matka Odkupiciela. Komentarz do encykliki Redemptoris Mater*, Kraków 1988, s. 271-289.

przełomowym”¹¹. Wydarzenie to stanowi punkt wyjścia, „od którego zaczyna się całe «itinerarium ku Bogu»: cała Jej droga wiary”¹². Na tej drodze w sposób osobliwy urzeczywistnia się posłuszeństwo wiary, które „w ciągu całej drogi posiadać będzie zadziwiające podobieństwo do wiary Abrahama”¹³. Dziewica Maryja swoją postawą i uczestnictwem w zbawczym projekcie Boga będzie „potwierdzać, iż «wbrew nadziei uwierzyła nadziei»”¹⁴. Owa droga wiary znajdzie swoje spełnienie w misterium paschalnym Chrystusa, którego owoców Maryja już doświadcza jako wniebowzięta z duszą i ciałem.

W swojej maryjnej encyklice Jan Paweł II podkreśla, iż „uwierzyć — to znaczy «powierzyć siebie» samej istotnej prawdzie słów Boga żywego, znając i uznając z pokorą, «jak niezbadane są Jego wyroki i niezgłębione Jego drogi» (por. Rz 11, 33). Maryja, która z odwiecznej woli Najwyższego znalazła się (...) w samym centrum owych «niezgłębionych dróg» oraz «niezbadzanych wyroków» Boga, poddaje się w półcieniu wiary, przyjmując całkowicie i z sercem otwartym to wszystko, co było przewidziane w planie Bożym”¹⁵.

Kościół wpatrując się w wiarę Maryi uświadamia sobie, iż jest zaproszony do takiego uwierzenia, które naznaczone będzie posłuszeństwem wiary. Taki sposób kroczenia po drogach tego świata pozwala wierzącym zrozumieć, iż – jak podkreśla Jan Paweł II – „wiara (...) to obcowanie z tajemnicą Boga”¹⁶. W tym kontekście wzorem i modelem pozostaje Najświętsza Maryja Panna, która „stale, na co dzień, obcuje z niewypowiedzianą tajemnicą Boga, który stał się człowiekiem, z tajemnicą, która przewyższa wszystko, co zostało objawione w Starym Przymierzu”¹⁷. Jej autentyczna relacja do Boga jest dla członków Kościoła zaproszeniem do współpracy w dziele zbawczym Jezusa Chrystusa.

Wiara Kościoła w wierze Najświętszej Maryi Panny odnajduje swój paradygmat również w chwili próby wiary. Zbawcze wydarzenia, których Maryja jest świadkiem i szczególnym uczestnikiem pokazują, iż stóp Krzyż Jej wiara w przeciwieństwie do wiary uczniów, którzy zlekli się i uciekli, była pełna światła¹⁸. Dla Kościoła pielgrzymującego przez wiarę jest Ona „Gwiazdą przewodnią”¹⁹. W Nią Kościół wpatruje się, by wytrwać przy Jezusie i Jego Słowie.

W encyklice obecny jest także wymiar eschatologiczny wiary Maryi. Jan Paweł II wskazując na chwalebne przejście Maryi z Nazaretu do chwały Trójcy Świętej,

¹¹ RM 14.

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

¹⁶ Tamże.

¹⁷ Tamże 17.

¹⁸ Por. tamże 18.

¹⁹ Tamże 6.

które dokonało się we wniebowzięciu, podkreśla, iż „pielgrzymowanie przez wiarę nie jest już więcej udziałem Bogurodzicy: doznając u boku Syna uwielbienia w niebie, Maryja przekroczyła już próg pomiędzy wiarą a widzeniem «twarzą w twarz» (1 Kor 13, 12)”²⁰. Uczestnictwo Matki Jezusa w chwale Trójcy Świętej pozwala Jej kosztować darów, których Bóg udzieli pielgrzymującemu przez wiarę Kościołowi w przyszłym świecie. Kościół zatem nie przestaje wpatrywać się w przykład wiary Dziewicy nazaretańskiej i idzie w Jej ślady. Ona zaś wspiera wierzących w Jej Jednorodzonego Syna, aby na końcu swej ziemskiej pielgrzymki mogli już bez zasłony ujrzeć Go takim, jakim jest (por. 1 J 2, 3).

2. Eucharystyczna wiara Dziewicy z Nazaretu

Kolejnym tematem obecnym we współczesnym nauczaniu Kościoła i odwołującym się do wiary Matki Jezusa jest Jej więź z Eucharystią²¹. Już na samym początku warto zaznaczyć, iż nie jest to temat, który pojawił się dopiero po Soborze Watykańskim III! Wielu autorów i świętych, szczególnie w kontekście życia duchowego człowieka wierzącego, pisało o szczególnej zażyłości Dziewicy Maryi z sakramentem Eucharystii²². Wypływa to z faktu, iż „Eucharystia we wszystkich swoich wymiarach przywołuje zawsze przykład i macierzyńską pomoc Maryi. Tak więc autentyczna duchowość eucharystyczna wiąże się ściśle z duchowością maryjną i do niej się odwołuje”²³. W Eucharystii, w której uobecnia się ofiara złożona przez Jezusa na ołtarzu Krzyża, wyraża się prawda o istocie tajemnicy Kościoła. Żyje on dzięki Eucharystii. W Eucharystii zawiera się całe dobro duchowe Kościoła²⁴.

Refleksja Kościoła epoki posoborowej nad wiarą Maryi w kontekście sakramentu Eucharystii zasadniczo obecna jest w dwóch dokumentach magisterialnych. Pierwszym z nich jest encyklika Jana Pawła II o Eucharystii w życiu Kościoła *Ecclesia de Eucharistia* (17.04.2003). Drugim natomiast to posynodalna adhortacja apostołska Benedykta XVI o Eucharystii, źródle i szczycie życia i misji Kościoła zatytułowana *Sacramentum caritatis* (22.02.2007).

Św. Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* nazywa Maryję Niewiastą Eucharystii²⁵. Maryja jest naocznym świadkiem i uczestniczką zbawczych wydarzeń,

²⁰ Tamże 7.

²¹ Por. E. M. Toniolo (red.), *Maria e l'Eucaristia*, Roma 2000.

²² Por. J. Misiurek, *Maryja w duchowości wielkich czcicieli Eucharystii*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 169-181.

²³ T. Siudy, *Matka naszego zawierzenia. Maryja w nauczaniu błogosławionego Jana Pawła II*, Warszawa 2013, s. 96.

²⁴ Por. Jan Paweł II, encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (dalej EdE) 1.

²⁵ Por. T. Siudy, *Matka naszego zawierzenia. Maryja w nauczaniu błogosławionego Jana Pawła II*, dz. cyt., s. 83-96; M. Chmielewski, *Giovanni Paolo II sulla spiritualità mariana*, [w:] Polskie Towarzystwo Mariologiczne (red.), *La Vergine Maria nel magistero di Giovanni Paolo II*, Roma 2007, s. 232-233; A. Wojtczak, *Maryja „Niewiasta Eucharystii” według nauczania Jana Pawła II*, „Salvatoris Mater” 6 (2004) nr 1, s. 354-378.

które urzeczywistniają się w celebrowanym sakramencie Eucharystii. Św. Jan Paweł II: „Z Kościołem i jako Matka Kościoła, Maryja jest obecna w każdej z naszych celebracji eucharystycznych”²⁶. Obecność ta jest przedłużeniem Jej macierzyńskiej obecności przy Jezusie i we wspólnocie rodzącego się Kościoła. Owa obecność nie ogranicza się jedynie do faktycznego *bycia*. Nabiera ona głębszego znaczenia bowiem ożywia w człowieku wierzącym pragnienie utożsamiania się z Chrystusem do końca, aż w końcu będzie mógł za św. Pawłem powiedzieć „Dla mnie bowiem żyć – to Chrystus” (Flp 1, 21).

Kościół wpatrując się w Dziewicę Maryję uczy się od Niej jak przybliżać się do tajemnic, które celebruje on w Eucharystii. Wiara Kościoła w Eucharystię ma swój paradygmat w wierze Matki Jezusa, ponieważ – jak wskazuje Jan Paweł II – „Maryja wyraziła swoją *wiarę eucharystyczną*, jeszcze zanim Eucharystia została ustanowiona, przez sam fakt *ofiarowania swojego dziewiczego łona, aby mogło się dokonać Wcielenie Słowa Bożego* (...). W zwiastowaniu Maryja poczęła Syna Bożego również w fizycznej prawdzie ciała i krwi, antycypując w sobie to, co w jakiejś mierze realizuje się sakramentalnie w każdym wierzącym, który przyjmuje pod postacią chleba i wina Ciało i Krew Pańską (...). Maryja była wezwana do wiary, że Ten, którego poczęła «za sprawą Ducha Świętego», był «Synem Bożym» (por. Łk 1, 30-35). W ciągłości z wiarą Dziewicy, tajemnica eucharystyczna wymaga od nas wiary na wzór wiary Dziewicy, że ten sam Jezus, Syn Boży i Syn Maryi, uobecnia się w całym swoim Boskoludzkim jestestwie pod postaciami chleba i wina”²⁷. To ściśle zjednoczenie Maryi z wydarzeniami zbawczymi sprawia, że Kościół sprawuje Eucharystię w łączności z Nią i wspomina Ją wraz ze wszystkimi świętymi²⁸.

Do tej kwestii powrócił Benedykt XVI w posynodalnej adhortacji apostolskiej *Sacramentum caritatis* (22.02.2007), gdzie rozwija i pogłębia naukę o eucharystycznej wierze Maryi. Według niego eucharystyczna wiara Matki Jezusa wyznacza drogę naszej wiary w realną obecność Jezusa w Eucharystii, w przyłgnięciu do Niego i stawaniu się jak On. Papież uczy: „Wiara Kościoła jest istotowo wiarą eucharystyczną i karmi się ona w szczególny sposób przy stole Eucharystii”²⁹. To właśnie wtedy dokonuje się osobliwe zjednoczenie i komunika człowieka z Bogiem. Maryja jako osoba najściślej zjednoczona ze zbawcą tajemnicą swojego Syna jest dla wspólnoty ludzi wierzących wzorem wiernego trwania przy Nim i zjednoczenia z Nim. Już we Wcieleniu Jej wiara przypomina nam prawdę o Bogu, który przyszedł służyć i dać swoje życie na okup za wielu, po to, abyśmy mieli życie w obfitości (por. J 10, 10)³⁰. Ona podobnie jak w Kanie Galilejskiej (por. J 2, 1-12) kieruje nasze spojrzenie i nasze kroki ku Jezusowi, który w Eucharystii daje nam siebie za pokarm³¹.

²⁶ EdE 57.

²⁷ Tamże 55.

²⁸ Por. KKK 1370.

²⁹ Benedykt XVI, posynodalna adhortacja apostolska *Sacramentum caritatis* (dalej SCar) 6.

³⁰ Por. B. Ferdek, *Boże macierzyństwo Maryi a Eucharystia*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 34-44.

³¹ Por. A. M. Cànopi, *Fame di Dio. L'Eucaristia nella vita quotidiana*, Milano 2011, s. 35-36; I. M. Ca-

W *Sacramentum caritatis* Benedykt XVI wskazuje ponadto na wymiar wspólnotowy obecności Maryi w celebracji Eucharystii³² i uczy, że „za każdym razem, kiedy w liturgii eucharystycznej przystępujemy do sprawowania ofiary Ciała i Krwi Chrystusa, kierujemy się również do Tej, która w pełni łącząc się z ofiarą Chrystusa, przyjęła ją dla całego Kościoła (...). «Maryja inauguruje uczestnictwo Kościoła w ofierze Odkupiciela». Ona jest Niepokalaną, która bezwarunkowo przyjmuje dar Boży, i w ten sposób jest włączona w dzieło zbawienia. Maryja z Nazaretu, ikona rodzącego się Kościoła, jest wzorem wskazującym, jak każdy z nas powinien przyjmować dar, jaki Jezus czyni z siebie samego w Eucharystii»³³.

Matka Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego Pana jest gwarantem, że Słowo, które w Jej dziewiczym łonie stało się jednym z nas i jest *darem* wskazującym na wieczność, jest przedsmakiem uczty dzieci bożych w niebie³⁴. Kościół jest wezwany do przyjmowania tego *daru* i życia zgodnie z tajemnicami, które on wyraża. W perspektywie zmartwychwstania prawda ta uświadamia nam, że w Eucharystii Kościół jest ciągle młody, nieustannie się odnawia oraz jest wezwany na nawrócenia³⁵. Przeżywanie Eucharystii z uczuciami i wiarą Matki Odkupiciela pozwala nam odkryć piękno płynące ze spotkania z Jej Synem.

3. Współzależność wiary i słuchania

Soborowa konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* uczy, iż Kościół „dzięki przyjmowanemu z wiarą słowu Bożemu sam także staje się matką”³⁶. W tym zadaniu i powołaniu swoją wzorczość czerpie z Dziewicy Nazaretańskiej, która już podczas Zwiastowania (por. Łk 1, 26-38), a potem na etapie bycia Uczennicą swojego Syna, została zaproszona do słuchania słowa Bożego (por. Łk 8, 21). Św. Paweł uczy, że wiara rodzi się ze słuchania (por. Rz 10, 18). Dlatego też Kościół wskazuje wierzącym na maryjną wzorczość w przyjęciu Słowa wiary³⁷.

We współczesnym nauczaniu Kościoła Maryja z Nazaretu zostaje nazwana Dziewicą słuchającą. Nazwanie Maryi Dziewicą słuchającą jest bezpośrednim odwołaniem się do Jej postawy opisanej w Ewangeliach (por. Łk 2, 19.51b)³⁸. W rozważaniu

---

labuig, *Dziewica ofiarowująca wzorem Kościoła, który ofiaruje i ofiaruje siebie. Refleksje nad liturgią rzymską*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 78-110.

³² Por. J. Kumala, *Maryja w „Communicationes” Kanonu Rzymskiego*, „Salvatoris Mater” 7 (2005) nr 1, s. 111-135.

³³ SCar 33.

³⁴ Por. tamże.

³⁵ Por. J. M. Lipniak, *Usprawiedliwiający wymiar Eucharystii*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26 (2017) nr 3, s. 145-172.

³⁶ LG 64.

³⁷ Por. K. Zadrozny, *La Madre di Gesù e la Parola di Dio nella «Verbum Domini» di Benedetto XVI. Contenuti e prospettive teologiche*, Roma 2019, s. 205-301.

³⁸ Por. A. Serra, *Memoria e contemplazione (Lc 2,19.51b)*, „Theotokos” 8 (2000), s. 821-859.

tej prawdy chodzi przede wszystkim zdolność słuchania, która w tym konkretnym kontekście życiowym staje się *sztuką* oraz *znakiem* otwarcia na Boga i człowieka³⁹. Maryja - jak zaznacza Ewangelista - wobec wydarzeń dokonujących się wokół Niej przyjmuje postawę rozważania i zachowywania w sercu. Postawa ta jest przedziwnie ukierunkowana na przyszłość i rozciąga się na wszystkie tajemnice życia i misji Jej Syna⁴⁰. W świetle łukasowego opowiadania trzeba powiedzieć, że „serce Maryi staje się niejako skarbcem, w którym gromadzi Ona wszystkie wydarzenia i sprawy związane z życiem swego Syna. W głębi swego serca strzeże Ona tajemnic, które na razie przerastają możliwości zrozumienia, aby je ujawnić światu później, kiedy moc Ducha Świętego, działającego w apostołach i przez apostołów, pozwoli wreszcie zgłębić ich sens w świetle zmartwychwstania Chrystusa”⁴¹.

W niezwykle ważnej dla kultu maryjnego adhortacji *Marialis cultus* papieża Pawła VI⁴² czytamy: „Naprzód Maryja jest «Dziewicą słuchającą», która z wiarą, przyjęła słowo Boże. Powiadamy: z wiarą, która była dla Niej warunkiem i drogą do Bożego macierzyństwa, ponieważ – jak trafnie mówi św. Augustyn – «Najświętsza Maryja, wierząc, porodziła (Jezusa), którego, wierząc, poczęła». Gdy anioł, kiedy się wahała, rozwiął Jej wątpliwość, «Ona pełna wiary i poczynając Chrystusa pierwiej w duszy niż w łonie, powiada: Oto ja służebnica Pańska, niech mi się stanie według twego słowa»⁴³. Wszystko dokonuje się w Niej - jak dalej uczy Paweł VI - „z wiarą, która była dla Niej przyczyną szczęścia i która użyczyła Jej pewności, że będzie spełniona obietnica zawarta w słowach: «błogosławiona, któraś uwierzyła w spełnienie tego, co ci powiedziane zostało od Pana»; z wiarą – mówimy – z jaką Ona, spełniając główną rolę i będąc szczególnym świadkiem Wcielenia Chrystusa, przechowywała wspomnienie Jego pierwszego dzieciństwa, którego wydarzenia rozważała w swoim sercu”⁴⁴. Te stwierdzenia pozwalają papieżowi wskazać ponadto na wymiar eklezjalny wiary Matki Zbawiciela. Owa maryjna droga wiary powtarza się w przedziwny sposób niejako na drodze Kościoła. „Podobnie czyni Kościół, który – zwłaszcza w świętej liturgii – słucha słowa Bożego i przyjmuje je oraz głosi i czci, a także udziela Chrystusa jako chleba życia; który ponadto w jego świetle bada, jakie są znaki czasów, i wyjaśnia oraz przeżywa wydarzenia ludzkie”⁴⁵.

Obok *Marialis cultus* dokumentem, który w sposób wnikliwy podjął temat współzależności wiary i słuchania słowa Bożego jest posynodalna adhortacja apostołska papieża Benedykta XVI *Verbum Domini* (30.09.2010) o słowie Bożym

³⁹ Por. B. Secondin, *Accogliere la Parola come Maria e incarnarla nel vissuto quotidiano*, [w:] E. M. Toniolo (red.), *Maria e la Parola rivelata celebrata vissuta*, Roma 2009, s. 185-203.

⁴⁰ Por. A. Valentini, *Vangelo d'infanzia secondo Luca. Riletture pasquali delle origini di Gesù*, Bologna 2017, s. 273-275. 351-353. B. Costacurta, *Maria e la Parola*, „Vita Consacrata” 39 (2003), s. 451-464.

⁴¹ F. Mickiewicz, *Ewangelia według św. Mateusza. Rozdziały 1-11*, t. 3, cz. 1, Częstochowa 2011, s. 206.

⁴² Por. J. Kumala, *Geneza adhortacji „Marialis cultus”*, „Salvatoris Mater” 6 (2004) nr 3, s. 267-289.

⁴³ Paweł VI, adhortacja apostołska *Marialis cultus* (dalej MC) 17.

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Tamże.

w życiu i misji Kościoła. Umieszczenie wykładu o Maryi - kobiecie zasłuchanej w słowo Boże i żyjącej Nim - w kontekście tematyki słowa Bożego w Kościele pozwala na ponowne odkrycie, iż jest Ona postacią, która w tym wymiarze naszego wspólnotowego i indywidualnego kroczenia za Mistrzem jest nam szczególnie potrzebna i bliska⁴⁶. Tajemnica słowa Bożego, które dla Kościoła pozostaje zawsze drogowskazem i inspiracją, w niepowtarzalny sposób dotyka życia Najświętszej Maryi Panny. Już we Wcieleniu, ale i przez całe Jej życie dokonuje się wewnątrz zjednoczenie ze Słowem, które w Niej staje się Ciałem. Wskazując na osobliwą zażyłość istniejącą pomiędzy słowem Bożym a Maryją z Nazaretu Benedykt XVI uczy: „Ona to od zwiastowania aż po zesłanie Ducha Świętego jawi się nam jako niewiasta w pełni gotowa do pełnienia woli Bożej. Jest Niepokalanym Poczęciem Ta, którą Bóg napełnił łaską (por. Łk 1, 28), uległa w sposób bezwarunkowy słowu Bożemu (por. Łk 1, 38). Jej posłuszna wiara kształtuje w każdej chwili Jej życie w odniesieniu do inicjatywy Boga. Zasłuchana Dziewica żyje w pełnej harmonii ze słowem Bożym; zachowuje w swym sercu wydarzenia z życia swego Syna, niejako układa z nich jedną mozaikę (por. Łk 2, 19.51)”.⁴⁷ Maryja jest więc najdoskonalszym wzorem człowieka najlepiej żyjącego słowem wiary.

Temat wiary i słuchania słowa Bożego pojawił się także we wspomnianej już wcześniej posynodalnej adhortacji apostołskiej *Sacramentum caritatis*. Benedykt XVI przy okazji omawiania relacji Maryi z Eucharystią wskazuje na fakt medytacji i kontemplacji będącymi cechami, które wyróżniają Ją spośród wszystkich osób, które idą za Jezusem lub Go szukają (por. Mk 1, 37). W numerze 33 papieskiego dokumentu czytamy, iż „od Zwiastowania do Zesłania Ducha Świętego Maryja z Nazaretu jawi się jako osoba, której wolność jest całkowicie poddana woli Bożej. Jej Niepokalane Poczęcie odsłania się właśnie w Jej bezwarunkowym posłuszeństwie słowu Bożemu. Posłuszna wiara jest postawą, jaką w swoim życiu przyjmuje w każdej chwili wobec Bożego działania. Zasłuchana Dziewica żyje w pełnej harmonii z wolą Bożą; zachowuje Ona w swoim sercu słowa, które pochodzą od Boga, i składając je razem jak w mozaice, uczy, jak je dogłębnie pojmować (por. Łk 2, 19.51); Maryja jest tą wielką Wierzącą, która pełna ufności oddaje siebie w ręce Boże, zdając się na Jego wolę (...). Od Zwiastowania aż do Krzyża Maryja jest tą, która przyjmuje Słowo, które w Niej stało się ciałem i łączy się Ona z Nim aż do Jego zamknięcia w ciszy śmierci. To Ona w końcu przyjmuje w swoich ramionach ofiarowane ciało, teraz bez życia, Tego, który rzeczywiście umiłował swoich „aż do końca” (J 13, 1)”.⁴⁸

Na podstawie przywołanych fragmentów dokumentów magisterialnych trzeba powiedzieć, iż Kościół czerpie inspirację do życia wiarą z maryjnej postawy słucha-

⁴⁶ Por. M.-D. Weill, *Marie, figure et mère de l'Église vivant de la Parole de Dieu. Une lecture de l'exhortation Verbum Domini*, „Nouvelle Revue Théologique” 141 (2019), s. 395-410.

⁴⁷ Benedykt XVI, posynodalna adhortacja apostołska *Verbum Domini* (dalej VD) 27.

⁴⁸ SCar 33.

nia, przyjmowania, medytacji i kontemplacji słowa Boga żywego. W tym świetle Dziewica Maryja jawi się więc jako prawdziwa Matka, która uczy, jak rozpoznać w naszym życiu niezaprzeczną wartość słowa Bożego, które w Niej stało się ciałem (por. J 1, 14), i które jako jedyne może nam dać zbawienie. W tym Słowie wszystkie narody ziemi mogą odnaleźć nadzieję, pokój i zbawienie, tak bardzo upragnione w naszych czasach. To wszystko nie dokonuje się jedynie wtedy, gdy Słowo jest głoszone, ale przede wszystkim, kiedy żyje się Nim do końca. Jedynie w ten sposób chrześcijanie stają się solą ziemi i światłem dla współczesnego świata (por. Mt 5,13-14; Mk 9,50; Łk 14,34-35)⁴⁹.

4. Wiara Matki Pana w ujęciu *Lumen fidei*

Temat wiary Matki Odkupiciela obecny jest także w pierwszej encyklice papieża Franciszka, *Lumen fidei*, napisanej „na cztery ręce”, bo wraz z Benedyktem XVI⁵⁰. W centrum papieskich rozważań znajduje się kwestia fundamentalna dla życia chrześcijańskiego, czyli wiara. Chcąc zrozumieć wątek maryjny wspomnianego dokumentu warto spojrzeć syntetycznie na zawartość teologiczną jego poszczególnych części. Encyklika o wierze została podzielona na cztery rozdziały. Pierwszy z nich zatytułowany „Myśmy uwierzyli miłości (por. J 4,16)” podejmuje zasadniczo temat wiary obecnej w życiu człowieka i wskazuje na pełnię wiary chrześcijańskiej. Rozdział drugi nosi tytuł „Jeśli nie uwierzycie, nie zrozumiecie (por. Iz 7, 9)” zatrzymuje się nad relacjami pomiędzy wiara i prawdą, znajomością prawdy i wolnością, słuchaniem i widzeniem, wiarą a rozumem, wiarą i poszukiwaniem Boga oraz wiarą i teologią. W trzecim rozdziale - „Przekazuję wam to, co przejąłem (por. 1 Kor 15, 3)” - Franciszek zatrzymuje się nad rolą Kościoła i sakramentów w przekazie wiary, więzią pomiędzy wiarą, modlitwą i Dekalogiem. Ponadto wskazuje na jedność i spójność wiary. Czwarty zaś rozdział, którego tytuł inspirowany jest Hbr 11, 16, mówi o implikacjach jakie niesie z sobą życie wiarą w doniesieniu do dobra wspólnego, rodziny i życia chrześcijan w społeczeństwie. W zakończeniu tegoż rozdziału papież Franciszek zatrzymuje się nad Maryją, która przez św. Elżbietę nazwana została „błogosławioną, która uwierzyła” (por. Łk 1, 45).

Mówienie o Maryi w kontekście wiary oznacza wskazanie na osobę, która dla Kościoła pozostaje pierwszą Wierzącą i Nauczycielką wiary. Także w tym przypadku mówi się o relacji jaka zachodzi pomiędzy wiarą a słuchaniem. Papież Franciszek

⁴⁹ Por. VD 12.

⁵⁰ W istocie, papież Franciszek wskazuje na ten fakt, gdy pisze: „Te refleksje na temat wiary - zgodne z tym wszystkim, co Magisterium Kościoła powiedziało o tej cnocie teologalnej - pragnę dołączyć do tego, co Benedykt XVI napisał w encyklikach o miłości i nadziei. Prawie skończył on pracę nad pierwszym szkicem encykliki o wierze. Jestem mu za to głęboko wdzięczny i w duchu Chrystusowego braterstwa przejmuję jego cenne dzieło, dodając do tekstu kilka przemyśleń” (Franciszek, encyklika *Lumen fidei* [dalej LF] 7).

szek w *Lumen fidei* uczy: „Wiara nie jest sprawą prywatną, indywidualistycznym pojęciem, subiektywną opinią, lecz rodzi się ze słuchania, a jej przeznaczeniem jest wypowiedzieć się, stać się głosem. «Jakże mieli uwierzyć w Tego, którego nie słyszeli? Jakże mieli usłyszeć, gdy im nikt nie głosił?» (Rz 10, 14). Wiara zatem działa w chrześcijaństwie, poczynając od przyjętego daru, od Miłości, która przyciąga do Chrystusa (por. Ga 5, 6) i czyni uczestnikami drogi Kościoła, pielgrzymującego do spełnienia. Dla przemienionego w ten sposób człowieka otwiera się nowy sposób widzenia, wiara staje się światłem dla jego oczu»⁵¹.

Papież Franciszek w świetle danych Nowego Testamentu o Matce Pana dokonuje swoistego rodzaju analizy Jej wiary. Ojciec święty uczy: „W kontekście Łukaszowej Ewangelii nawiązanie do serca szlachetnego i dobrego, w odniesieniu do usłyszanego i zachowanego Słowa, stanowi ukryty obraz wiary Dziewicy Maryi. Ten sam Ewangelista mówi nam o pamięci Maryi, o tym, że zachowywała w swoim sercu wszystko, co słyszała i widziała, aby Słowo przynosiło owoc w Jej życiu. Matka Pana jest doskonałą ikoną wiary, jak powie św. Elżbieta: «Błogosławiona (jest), która uwierzyła» (Łk 1, 45)»⁵². Dlatego też słusznym jest stwierdzenie, że w Niej „Córce Syjonu, wypełnia się długa historia wiary Starego Testamentu, opowiadająca o licznych wiernych kobietach, poczynając od Sary, kobietach, w których, obok patriarchów, spełniała się Boża obietnica i rozkwitało nowe życie. Gdy nadeszła pełnia czasu, Słowo Boże zwróciło się do Maryi, a Ona przyjęła Je całym swoim jestestwem, w swoim sercu, aby w Niej stało się ciałem i narodziło się jako światłość dla ludzi (...). Wiara Matki Jezusa była bowiem owocna, a kiedy nasze życie duchowe przynosi owoce, napędza nas radość, będąca najbardziej wyraźnym znakiem wielkości wiary. W swoim życiu Maryja odbyła pielgrzymkę wiary, podążając za swoim Synem. Toteż w Maryi droga wiary Starego Testamentu włącza się w podążanie za Jezusem i zostaje przez Niego przemieniona, zyskuje bowiem spojrzenie wcielonego Syna Bożego»⁵³. W tym oto życiowym kontekście należy zawsze odczytywać drogę Jej wiary.

W dalszej części encykliki o wierze papież zaznacza, „że w Najświętszej Pannie Maryi urzeczywistnia się to (...) że wierzący jest całkowicie zaangażowany w swoje wyznanie wiary. Ze względu na swą więź z Jezusem Maryja jest ściśle włączona w to, w co wierzymy. W dziewiczym poczęciu przez Maryję mamy jasny znak Boskiego synostwa Chrystusa. Odwieczny początek Chrystusa jest w Ojcu, jest On Synem w pełnym i niepowtarzalnym sensie, i dlatego rodzi się w czasie bez udziału mężczyzny. Będąc Synem, Jezus może przynieść światu nowy początek i nowe światło, pełnię wiernej miłości Boga, który oddaje się ludziom. Z drugiej strony, prawdziwe macierzyństwo Maryi zapewniło Synowi Bożemu prawdziwą ludzką historię, prawdziwe ciało, w którym umrze na krzyżu i powstanie z martwych.

⁵¹ Tamże 22.

⁵² Tamże 58.

⁵³ Tamże 58.

Maryja będzie Mu towarzyszyć aż pod krzyż (por. *J* 19, 25), skąd Jej macierzyństwo rozszerzy się po zmartwychwstaniu i wniebowstąpieniu Jezusa na każdego ucznia Jej Syna (por. *J* 19, 26-27). Będzie obecna również w Wieczerniku, by wraz z Apostołami wypraszać dar Ducha Świętego (por. *Dz* 1, 14). W ten sposób dynamika miłości między Ojcem i Synem w Duchu przeniknęła nasze dzieje; Chrystus przyciąga nas do siebie, aby nas zbawić (por. *J* 12, 32). W centrum wiary jest wyznanie Jezusa, Syna Bożego, zrodzonego z niewiasty, wprowadzającego nas, przez dar Ducha Świętego, w przybrane synostwo (por. *Ga* 4, 4-6)⁵⁴.

Stwierdzić zatem należy, że Dziewica z Nazaretu jako integralna część Bożego projektu miłości wobec ludzkości jest znakiem dobroci Boga i Jego miłosierdzia, które okazuje On tym, którzy w Niego wierzą. Mówienie o wierze Maryi w kontekście wiary narodu wybranego nie pozbawia jej istotnego wymiaru antropologicznego. Ukazuje nam Ją w komunii „z dziećmi Ewy” wszystkich czasów⁵⁵. Otwarcie się Dziewicy Nazaretańskiej na dar wiary pomaga nam dostrzec w Niej wzór człowieka kierowanego przez Ducha Prawdy, otwartego także na niewytłumaczalne tajemnice Boga. W tym wymiarze Jej życie jest więc prawdziwie teologiczne⁵⁶.

5. Maryja „podporą rozumienia wiary”

W nauczaniu współczesnego magisterium Kościoła odnajdujemy maryjny wątek również w refleksji nad relacją wiary i rozumu⁵⁷. Jest to temat przewodni encykliki Jana Pawła *Fides et ratio* (14.09.1998). W zakończeniu tegoż dokumentu papież nazywa Maryję „podporą rozumienia wiary”⁵⁸. W numerze 108 Ojciec święty rozwija tę myśl i uczy: „Można bowiem dostrzec głębokie podobieństwo między powołaniem Błogosławionej Dziewicy a powołaniem autentycznej filozofii. Podobnie jak Maryja Panna została wezwana do ofiarowania całego swojego człowieczeństwa i kobiecości, aby Słowo Boże mogło przyjąć ciało i stać się jednym z nas, tak też filozofia ma się przyczyniać swą refleksją racjonalną i krytyczną do tego, by teologia jako rozumienie wiary była owocna i skuteczna. I podobnie jak Maryja, wyrażając przyzwolenie na zamysł zwiastowany Jej przez Gabriela, nie straciła bynajmniej swego prawdziwego człowieczeństwa i wolności, tak też myśl filozoficzna, przyjmując wyzwanie, jakie rzuca jej prawda Ewangelii, nic nie traci ze swej autonomii, gdyż dzięki temu wszelkie jej poszukiwania zostają skierowane ku najwznioślejszym

⁵⁴ Tamże 59.

⁵⁵ Por. E. Testa, *Maria di Nazaret*, [w:] S. De Fiores, S. Meo (red.), *Nuovo Dizionario di Mariologia*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1996⁴, pp. 778-779.

⁵⁶ Por. S.M. Perrella, *Maria di Nazaret, la Credente*, „Kairós” 3 (2013), s. 100.

⁵⁷ Por. J. Bujak, „*Fides quae creditur*”, czyli *relacja wiary i rozumu*, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2014), s. 7-22; A. Szostek, *Uniwersalistyczne aspiracje rozumu i wiary a pluralizm kulturowy*, [w:] *Polska filozofia wobec encykliki „Fides et ratio”*, dz. cyt., s. 63-75.

⁵⁸ Jan Paweł II, encyklika *Fides et ratio* (dalej FR) 108.

celom. Dobrze rozumieli tę prawdę świątobliwi mnisi chrześcijańskiej starożytności, gdy nazywali Maryję «podporą rozumienia wiary». Widzieli w Niej wierny wizerunek prawdziwej filozofii i byli przekonani, że należy *philosophari in Maria*⁵⁹.

Umieszczenie postaci Maryi w kontekście rozważań na temat relacji wiary i rozumu staje się pełne, gdy spojrzymy syntetycznie na problem jaki podejmuje papieska encyklika. Maryja z Nazaretu zostaje ukazana jako paradygmat człowieka poszukującego zrozumienia⁶⁰. Okazuje się zatem, że Maryja może stać się wzorem autentycznego filozofowania⁶¹.

Warto zauważyć, że obok problematyki Boga encyklika rozwija prawdę o człowieku. Są to dwie prawdy istotnie ze sobą powiązane⁶². W kontekście naszych rozważań istotne jest przypomnienie, iż „powołaniem człowieka jest dążenie do prawdy, która przekracza jego samego”⁶³. W dążenia te wpisane jest więc poszukiwanie Boga. W swojej encyklice św. Jan Paweł II uczy: „U początków naszej wiary znajduje się spotkanie, jedyne w swoim rodzaju, które oznaczało odsłonięcie tajemnicy przez wieki ukrytej (por. 1 Kor 2, 7; Rz 16, 25-26), teraz jednak objawionej: «Spodobało się Bogu w swej dobroci i mądrości objawić siebie samego i ujawnić nam tajemnicę woli swojej (por. Ef 1, 9), dzięki której przez Chrystusa, Słowo Wcielone, ludzie mają dostęp do Ojca w Duchu Świętym i stają się uczestnikami Boskiej natury»”⁶⁴.

Historia zbawienia pokazuje, iż człowiek wierzący często znajduje się w obliczu tajemnic, które wykraczają poza jego oczekiwania i aspiracje. I tutaj jest miejsce na wiarę. Człowiek wierzący podejmuje wysiłek, aby „być z prawdy” (J 18, 37; 1 J 3, 19)⁶⁵. Św. Jan Paweł II wyjaśnia, że „Objawienie wprowadza w historię pewien punkt odniesienia, którego człowiek nie może ignorować, jeśli chce pojąć tajemnicę swojego istnienia; z drugiej strony jednak to poznanie odsyła nieustannie do tajemnicy Boga, której umysł nie jest w stanie wyczerpać, lecz może jedynie przyjąć wiarą. Te dwa momenty wyznaczają obszar działalności właściwej rozumowi, na którym może on prowadzić swoje dociekania i szukać zrozumienia nie napotykając na żadne ograniczenia poza swoją własną skończonością w obliczu nieskończonej tajemnicy Boga”⁶⁶.

⁵⁹ FR 108.

⁶⁰ Por. J. Chyła, „*Philosophari in Maria*” come proposta per la cultura postmoderna: riflessione sull'enciclica di Giovanni Paolo II „*Fides et ratio*”, „*Studia Pelplińskie*” 37 (2006), s. 379-392.

⁶¹ Por. P. Allen, *Mary and the Vocation of Philosophers*, „*New Blackfriars*” 90 (2009) nr 1025, s. 50-71; A. Langella, „*Maria christianorum philosophia*”. *La riflessione mariana nel contesto della distinzione tra teologia monastica e prima scolastica nel XII secolo*, „*Theotokos*” 17 (2009) nr 2, s. 213-241.

⁶² Zob. Z. J. Zdybicka, *Drogi poznania Boga według „Fides et ratio”*, „*Studia Philosophiae Christianae*” 36 (2000) nr 2, s. 299.

⁶³ FR 5.

⁶⁴ tamże 7.

⁶⁵ Por. A. Tronina, *Rozum i wiara w świetle Objawienia*, „*Częstochowskie Studia Teologiczne*” 27 (1999), s. 7-13.

⁶⁶ FR 14.

Wiara w Chrystusa jest kluczem do zrozumienia tajemnicy człowieka poszukującego prawdy. Tylko On w ostateczności jest Tym, który zaświadcza o Prawdzie. On jest Prawdą. Istotnie Jan Paweł II uczy: „Wiara, która opiera się na świadectwie Boga i korzysta z nadprzyrodzonej pomocy łaski, rzeczywiście należy do innego porządku niż poznanie filozoficzne. To ostatnie opiera się bowiem na postrzeganiu zmysłowym i na doświadczeniu, a jedynym światłem jest dla niego rozum. Filozofia i różne dyscypliny naukowe znajdują się na płaszczyźnie rozumu przyrodzonego, natomiast wiara, oświecona i prowadzona przez Ducha, dostrzega w orędziu zbawienia ową «pełnię łaski i prawdy» (por. J 1, 14), którą Bóg zechciał objawić w dziejach, a w sposób ostateczny przez swego Syna Jezusa Chrystusa (por. 1 J 5, 9; J 5, 31-32)⁶⁷. O. Mieczysław A. Krąpiec OP komentując papieską encyklikę zaznacza: „Przez wiarę człowiek wyraża AKCEPTACJĘ tego Bożego świadectwa. Oznacza to, że w sposób pełny i w całości uznaje za prawdę wszystko, co zostało mu objawione, ponieważ sam Bóg jest jej rękojmią. Ta prawda, którą otrzymuje w darze i której sam nie może się domagać, jest ujmowana w kontekście relacji międzypersonalnych, nakłaniając rozum, aby otworzył się na jej przyjęcie i uznał jej głęboki sens. Właśnie dlatego akt zawierzenia Bogu był zawsze rozumiany przez Kościół jako moment fundamentalnego wyboru, który angażuje całą osobę (n. 13). Owo uznanie wiary odsłania człowiekowi tajemnicę jego własnego istnienia z jednej strony, a z drugiej odsyła nieustannie do tajemnicy Boga, której umysł nie jest w stanie wyczerpać. Umożliwia to odzyskanie postawy właściwej wobec własnego życia⁶⁸.”

Nowy Testament ukazując nam postać Maryi i mówi o Niej jako o kobiecie mądrej, która medytuje i rozważa (por. Łk 2, 19.51b). Łukaszkowe uściślenia stają się dla nas wskazówką w zrozumieniu mądrościowej postawy Matki Jezusa wobec wydarzeń dokonujących się w Niej i wokół Niej. Podobnie można powiedzieć o wydarzeniu posiadającym znaczenie kosmiczne, jakim jest Zwiastowanie – moment wcielenia Słowa. Warto zatem, aby teologia i mariologia wskazywały na ten wymiar życia Dziewicy Nazaretańskiej po to, by lepiej zrozumieć procesy dokonujące się w człowieku poszukującym prawdy. Dokonujący się w Maryi proces przechodzenia do doświadczenia do przyjęcia nie jest automatyczny. Stanowi owoc głębokiej refleksji.

Wyraźny związek między poszukiwaniem prawdy, typowym dla prawdziwego filozofa a Maryją jawi się przede wszystkim w scenie Zwiastowania (por. Łk 1, 26-38). Wydarzenie to na zawsze zmieniło historię człowieka i świata. Istniejący odwiecznie *Logos* staje się człowiekiem i przyjmuje ludzką naturę z Maryi Dziewicy. Jan Paweł II w *Redemptoris Mater* mówiąc o „pełni czasu” (por. Ga 4, 4) zaznacza, iż wskazuje ona chwilę „w której poprzez wkroczenie wieczności w czas, ten sam czas zostaje odkupiony i napełniony się tajemnicą Chrystusa, staje się w sposób

⁶⁷ tamże 9.

⁶⁸ M. A. Krąpiec, *Czytając encyklikę „Fides et ratio”. Rozumnie wierzyć, rozumnie poznawać*, [w:] G. Witaszek (red.), *Wiara i rozum. Refleksje*, Lublin 1999, s. 21.

definitywny «czasem zbawienia»⁶⁹. W kontekście poszukiwania Prawdy, Jan Paweł II uczy: „Prawda, którą Bóg powierzył człowiekowi, objawiając mu samego siebie i swoje życie, jest zatem wpisana w czas i historię. Została ona oczywiście obwieszczona raz na zawsze w tajemnicy Jezusa z Nazaretu”⁷⁰.

Ten, którego wyczekiwali i poszukiwali ludzie staje się jednym z nich w łonie Dziewicy z Nazaretu. Postawa Maryi opisana przez św. Łukasza scenie Zwiastowania pokazuje nam prawdziwą ścieżkę rozwoju Maryi w rozumieniu dokonujących się wydarzeń. Istotna jest *uwaga*, czyli umiejętność słuchania. Maryja potrafi słuchać tego, co Bóg do Niej mówi. Z postawy Maryi uczymy się przede wszystkim umiejętności słuchania i tego, aby zrobić w sercu i życiu miejsce dla działania Słowa Bożego poprzez milczenie i oczekiwanie. Od Maryi ukazanej w wydarzeniu wcielenia uczymy się zaufania w poszukiwaniu prawdy. Owa umiejętność słuchania wskazuje przede wszystkim na zdolność otwierania się na dialog. Niewiasta pyta się o sposób w jaki ma się to wszystko dokonać. Rozmawiając z Aniołem, Maryja głosi więc możliwość przezwyciężenia zwykłego subiektywizmu i uświadomienia, że Prawda jest przede wszystkim darem, który nadaje życiu sens. Choć odpowiedź Anioła niejako przekracza świat Jej pojmowania, to wkracza tu element wiary i zawierzenia, które razem pomagają Jej stawić czoła wymaganiom. Ostatecznie w Dziewicy z Nazaretu znajdujemy kobietę, która swoją postawą pozwala nam zrozumieć, że istnieje w człowieku zdolność do urzeczywistnienia związku między Słowem - Prawdą i rzeczywistością. W tym sensie Dziewica jest prawdziwym paradygmatem autentycznego filozofowania, który asymiluje i intensywnie żyje tajemnicą Chrystusa. Patrząc na Maryję, postać wolną, zdolną do autentycznego dialogu z Bogiem, w której wiara i rozum doskonale się spotkają, zachęca się *filozofię* do odkrycia jej najgłębszej tożsamości, do odkrycia jej najwłaściwszego celu⁷¹.

W naszym dyskursie o Maryi jako podporze rozumienia wiary dochodzimy do rozważań na temat maryjnego tytułu, który ściśle związany jest z rozważanymi kwestiami. Tradycja chrześcijańska wzywa bowiem Matkę Jezusa pod tytułem Stolicy Mądrości⁷².

Liturgia czcząc Maryję pod tym tytułem odwołuje się fragmentu z Księgi Przysłów: „Pan mnie stworzył, swe arcydzieło, przed swymi czynami, od dawna; od wieków jestem stworzona, od początku, nim ziemia powstała” (Prz 8, 22-23). Jest to mądrość, która rządzi i kieruje światem. Autor Księgi Przysłów porównuje ją do kogoś stworzonego, poczętego i zrodzonego nadaje jej cechy osobowe. Ponadto określa ją jako *mistrzynię* i *rozkosz*. Wraz z rozwojem refleksji mariologicznej pomogło to w utożsamianiu Mądrości z osobą Dziewicy z Nazaretu.

⁶⁹ RM 1.

⁷⁰ FR 11.

⁷¹ Por. L. Di Girolamo, *La Sedes Sapientiae in «Fides et ratio»*. *Risonanze mariane all'interno del rapporto tra Filosofia e Teologia*, „Marianum” 66 (2004), s. 599-622.

⁷² Por. M. Kowalczyk, „Maryja – Stolica Mądrości”. *Refleksje na kanwie encykliki Jana Pawła II „Fides et ratio”*, „Salvatoris Mater” 14 (2012) nr 1-4, s. 225-239.

W encyklice *Redemptoris Mater* św. Jan Paweł II podkreśla, że Najświętsza Maryja Panna to „Ta, która od zarania swego życia ziemskiego, mając wiedzę duchową niedostępną dla ludzkiego umysłu, przez wiarę osiągnęła najwyższy stopień poznania”⁷³. Owa mądrość nie jest wyłącznie porządku intelektualnego. Niewiasta z Nazaretu pokazuje jak niezbadane i nieosiągalne są myśli Boże i Jego działanie w świecie. Wskazuje także na drogę do zrozumienia przez wiarę. Maryja jest więc Niewiastą mądrą, która nie pozwala, aby nic, co pochodzi od Boga było zlekceważone, zapomniane lub pominięte. Od zdziwienia przechodzi do kontemplacji, od bólu serca do zachowywania w nim wspomnień i wydarzeń. Pozwala, aby konkretne fakty z życia Jezusa przeniknęły także Jej drogę wiary i zawierzenia. Poprzez postawę zasluchania i kontemplacji stara się wnikać w zamysł Pana Boga.

W encyklice *Veritatis splendor* (6.08.1993) o niektórych podstawowych problemach nauczania moralnego Kościoła św. Jan Paweł II uczy ponadto: „Przyjmując i rozważając w swym sercu wydarzenia nie zawsze dla Niej zrozumiałe (por. Łk 2, 19), staje się wzorem dla wszystkich, którzy słuchają słowa Bożego i zachowują je (por. Łk 11, 28), i zasługuje na tytuł «Stolicy Mądrości». Tą Mądrością jest sam Jezus Chrystus, Odwieczne Słowo Boga, który objawia i doskonale wypełnia wolę Ojca (por. Hbr 10, 5-10). Maryja zaprasza każdego człowieka do przyjęcia tej Mądrości. Także do nas kieruje polecenie, które podczas uczyty w Kanie Galilejskiej wydała sługom: «Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie» (J 2, 5). Maryja dzieli z nami naszą ludzką kondycję, jest jednak całkowicie otwarta na działanie łaski Bożej. Nie zaznawszy grzechu, potrafi współczuć z każdą słabością. Rozumie grzesznego człowieka i kocha go miłością Matki. Właśnie ze względu na tę miłość stoi po stronie prawdy i dzieli z Kościołem troskę o nieustanne przypominanie nakazów moralnych – zawsze i wszystkim”⁷⁴.

Można zatem powiedzieć, iż Dziewica z Nazaretu „wskazuje na prawdziwą filozofię, nie jako zwykle poszukiwanie, lecz jako życiowe otwarcie się na doświadczenie Boga Ojca, który manifestuje się w Synu i Duchu. Maryja włącza się w pielgrzymkę człowieka w poszukiwaniu Absolutu jako Ta, która wychowuje do prawdziwej mądrości: przyjąc Boga, który wciela się, bez stawiania mu oporu i warunków”⁷⁵.

W świetle stwierdzeń zawartych w encyklice św. Jana Pawła II *Fides et ratio* i w innych dokumentach Kościoła, a także w refleksji teologicznej i filozoficznej inspirowanej treściami encykliki, możemy zauważyć, iż *filozofia* posiada swoistego rodzaju „profil maryjny”. Stwierdzenie to ma głębokie znaczenie, ponieważ z jednej strony pomaga w przezwyciężeniu „filozofowania” ograniczonego wyłącznie do rozumu, z drugiej zaś uwalnia postać Maryi od stereotypowych modeli pobożności,

⁷³ RM 33.

⁷⁴ Jan Paweł II, encyklika *Veritatis splendor* 120.

⁷⁵ Por. S. De Fiores, O. Todisco, *Filosofia*, [w:] S. De Fiores, V. Ferrari Schiefer, S. M. Perrella (red.), *Mariologia*, dz. cyt., s. 566.

związanych wyłącznie z teologią i wiarą. Takie spojrzenie ma Matkę Odkupiciela czyni z Niej autentyczną ikonę intelektualnej i duchowej otwartości człowieka na Prawdę⁷⁶.

Podsumowanie

Refleksja Kościoła nad wiarą Matki Zbawiciela pozwala zrozumieć prawdę o Niej samej i o Kościele⁷⁷. Ona jest bowiem pierwszą Wierzącą, w której Bóg „uczynił wielkie rzeczy” (por. Łk 1, 49)⁷⁸. Eklezjalne odczytywanie drogi wiary Matki Zbawiciela pozwala widzieć w Niej także Przewodniczą w pielgrzymce przez wiarę. Kontemplacja Jej postawy wiary jest kluczowa dla zrozumienia wiary Kościoła (por. Łk 1,26-38). „Bóg – jak uczy II Sobór Watykański - powołał zgromadzenie tych, co z wiarą spoglądają na Jezusa, sprawcę zbawienia i źródło pokoju oraz jedności, i ustanowił Kościołem, aby ten Kościół był dla wszystkich razem i dla każdego z osobna widzialnym sakramentem owej zbawczej jedności”⁷⁹. Dlatego też Kościół w macierzyńskim towarzystwie Maryi, Matki Odkupiciela ludzkości staje się znakiem obecności Boga w świecie i kroczy ku ostatecznemu spełnieniu.

Niniejsze opracowanie nie wyczerpuje tematu wzorczości Maryi w kontekście teologalnej cnoty wiary. Może stać się natomiast inspiracją do tego, by zagłębić się jeszcze bardziej we wskazane treści i nimi żyć.

⁷⁶ Por. S. De Fiores, *Maria nostra filosofia. Cristo icona del Padre, Maria icona di Cristo. Filosofari in Maria*, Rzym 1998.

⁷⁷ Por. T. Siudy, *Wiara – „jakby klucz” do prawdy o Maryi*, [w:] S. C. Napiórkowski (red.), *Matka Odkupiciela. Teksty i komentarze*, Lublin 1993, s. 71-79.

⁷⁸ Por. F. Manzi, *Credente*, [w:] S. De Fiores, V. Ferrari Schiefer, S. M. Perrella (red.), *Mariologia. I Dizionari*, Cinisello Balsamo 2009, s. 349-356; M. G. Masciarelli, *Il primato della Parola e il suo ascolto: Maria modello del credente*, [w:] E. M. Toniolo (red.), *Maria nel cuore della Parola di Dio donata accolta trasmessa*, Roma 2009, s. 211-255; S. M. Perrella, *Maria di Nazaret, la credente*, „Kairós” 3 (2013), s. 85-127.

⁷⁹ LG 9.